

TÜRKİYE’NİN ANTİDAMPİNG UYGULAMALARININ EKONOMETRİK ANALİZİ

*Hüseyin ÖZER**
*Gökhan ERKAL***

Alınış Tarihi: 26 Ocak 2016

Kabul Tarihi: 05 Şubat 2016

Öz: Günümüzde uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi sonucu dampinge karşı önlemler, yerli sanayinin haksız rekabete karşı korunması açısından hızla önem kazanmaktadır. Bir ülkenin, ithal ettiği ürünle aynı özellikleri taşıyan ürünün yerel üreticilerine zarar veya zarar tehdidi arz ettiğini veya bir üretim dalının kurulmasını fiziki olarak geciktirdiğini belirlemesi durumunda kullandığı antidamping uygulamaları 1904 yılında ilk olarak Kanada’da kullanılmış ve daha sonra Dünya Ticaret Örgütü’ne üye ülkeler tarafından da yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’de makroekonomik değişkenlerin antidamping uygulamaları üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Makroekonomik değişkenler ve antidamping uygulamaları arasındaki ilişki Negatif Binomial Regresyon modeli kullanılarak 1989-2011 dönemi için analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre Türkiye’nin antidamping uygulamaları üzerinde; ithalat artış hızının pozitif, Türkiye’nin GSYİH büyüme hızının negatif ve Türkiye’nin antidamping soruşturmalarına en fazla maruz kalan 10 ülkeye ait GSYİH büyüme hızlarının pozitif etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antidamping, Negatif Binomial Regresyon, Dünya Ticaret Örgütü.

ECONOMETRIC ANALYSIS OF TURKEY’S ANTIDUMPING IMPLEMENTATIONS

Abstract: Today, as a result of the liberalization of international trade, antidumping implementations are gaining importance in terms of protection of domestic industries against unfair competition. Antidumping implementations were first used in Canada in 1904 and since then have been widely used by the member countries of the WTO. The main purpose of this study is to investigate the effects of the antidumping implementations on macroeconomic variables. The relationship between macroeconomic variables and antidumping implementations was analyzed by using Negative Binomial Regression for the period of 1989-2011. Based on the results of this study, import growth rate has positive, Turkey’s GDP growth rate has negative and growth rates of 10 countries which have been mostly indicted antidumping prosecutions by Turkey has positive effect on the Turkey’s antidumping implementations.

Keywords: Antidumping, Negative Binomial Regression, The World Trade Organisation.

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü

** Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü

I. Giriş

Damping; bir ürünün normal değerinin altında bir fiyatla veya ihracatçı ülkede tüketime konu aynı veya benzer bir ürünün karşılaştırılabilir fiyatından daha düşük bir fiyatla ihraç edilmesi anlamına gelmektedir. Antidamping soruşturmasının konusu, benzer malların yerli üreticilerine maddi zarar getiren veya zarar tehdidini yaratan ya da bu malların üretimini caydıran, normal fiyatının altında olan fiyatlarla ithal mal tedariki oluşturmaktır.

Antidamping (AD) uygulamaları oldukça eskiye dayansa da ancak 1970'li yıllarda yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Türkcan ve Dişbudak, 2005: 150). İlk AD kanunu 1904 yılında Kanada'da çıkarılmıştır. 1916 yılında Amerika'da çeşitli AD uygulamaları yapılmıştır. GATT 1947'nin 5. maddesinde AD kavramı yer almış, GATT'ın 1964-1967 Kennedy ve 1973-1979 Tokyo toplantılarında AD kodu oluşturulmuş ve 1986'da Uruguay'da Dünya Ticaret Örgütü AD Anlaşması imzalanmıştır.

Günümüzde AD soruşturmaları ülkelerin dış ticaret yapılarını düzenlenmede oldukça sık kullandıkları bir araç haline gelmiştir. Oysa 1980-84 yılları arasında sadece 8 ülke AD soruşturması açmış, 36 ülke ise soruşturmaya maruz kalmıştır (Prusa, 2005: 688). 1995-2008 yılları arasındaki dönemde ise 43 ülke toplamda 3427 AD soruşturması açarken, 100 ülke soruşturmaya maruz kalmıştır. (AD soruşturmaları ile ilgili detaylı verilere http://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_e.htm adresinden ulaşmak mümkündür.) Dünya genelinde 1995'ten 2013'ün ilk altı aylık dönemine kadar en fazla AD uygulamasına başvuran 3 ülke Hindistan, ABD ve Avrupa Birliği olmuştur. Yine aynı dönemde en fazla AD uygulamasına maruz kalan ilk üç ülke Çin, Güney Kore ve ABD olmuştur (Dünya Ticaret Örgütü). 1995'ten 2013'ün ilk altı aylık dönemine kadar ülkelerin başvurdukları AD uygulamaları ve bu uygulamalara maruz kalan ülkelere dair bilgiler ekte sırasıyla Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Dünyada AD uygulamaları büyük bir hızla yayılırken Türkiye de AD uygulamalarında bulunduğu coğrafyada lider duruma gelmiş ve dünya genelinde de ilk on ülke arasına girmiştir. Türkiye'de ilk uygulama 1989-1999 dönemini kapsayan İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkındaki 3577 Sayılı Kanun'dur. 1999 ve sonrasında 3577 Sayılı Kanun'da Değişiklik (4412 Sayılı Kanun ile) ile AD uygulamaları devam etmiştir. 1989-2011 yılları arasında Türkiye tarafından çeşitli ülkelere toplam 231 AD soruşturması açılmıştır. Türkiye'nin AD uygulamalarının yıllara göre dağılımına ve bu uygulamalara maruz kalan ülkelere ekte sırasıyla Tablo 4 ve Tablo 5'te yer verilmiştir.

Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin daha sık başvurdukları AD uygulamaları, çoğunlukla ithalatın düzenlenmesine yönelik önlemlerden oluşmaktadır. İthalat rejimini serbest bırakan AD uygulamalarının geleneksel hedefi durumundaki gelişmekte olan ülkeler günümüzde bu tarz uygulamaları büyük oranda kendileri gibi gelişmekte olan ülkelere karşı uygulamaya başlamışlardır. Bunun iki sebebi bulunmaktadır; ilki gelişmekte olan ülkelerin

sanayi yapılarındaki benzerliktir, ikincisi ise yoğun döviz ihtiyacının bir yansıması olarak bazı gelişmekte olan ülke ihracatçılarına agresif ihrac fiyatı uygulamalarıdır. Dünyada gelişmekte olan antidamping uygulamaları ile birlikte bu uygulamaların gerek uluslararası ticaret gerekse ülke içerisindeki ticarete etkileri araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, dünyada 1970'li yıllardan itibaren yaygın olarak kullanılmakla beraber Türkiye'de 1989 yılından itibaren kullanılmaya başlanan AD uygulamalarının makroekonomik ölçütlerle olan ilişkisini ekonometrik bir model yardımı ile incelemektir. Çalışmada özellikle bulunduğu bölgenin oldukça önemli bir antidamping uygulayıcısı olan Türkiye'nin antidamping uygulamalarının makroekonomik değişkenlerle ilişkisi daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak 1989-2011 dönemine genişletilmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda bağımsız değişken sayısının artırılması ve bağımlı değişken olan antidamping uygulamalarının ticari etkilerinin incelenmesi planlanmaktadır.

İkinci bölümde konu hakkında kısa bir literatür özeti yer almaktadır. Üçüncü bölümde uygulamada kullanılan yöntem ve veriler açıklanmış, dördüncü bölümde uygulama bulguları sunulmuştur. Beşinci ve son bölümde ise elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

II. Literatür Özeti

Antidamping uygulamalarının belirleyicilerine dair literatürü ikiye ayırmak mümkündür. İlki soruşturmayı açan ülkelerin AD uygulamaları belirleyicilerinin incelendiği, ikincisi ise dış ticarete misilleme olgusunun incelendiği çalışmalardır. Bu çalışmanın da konusu olan AD uygulamalarının belirleyicilerinin incelendiği çalışmalara dair kısa bir literatür özeti sunulacaktır.

1980'li yıllardan itibaren ülkelerin dış ticareti düzenlemek için bir araç olarak kullanmaya başladıkları AD uygulamalarının belirleyicileri üzerine yapılmış bir çok ampirik çalışma bulunmaktadır. Finger vd. (1982)'nin, 1975-1979 dönemi için ABD'nin AD uygulamalarını, siyasi ve ekonomik yönden incelediği çalışma; konu hakkındaki literatürdeki ilk uygulamalı çalışmadır. 1970'lerin sonunu konu alan çalışmanın sonuçlarına göre, AD uygulamaları özellikle siyasi baskılardan oldukça etkilenmektedir. Feinberg (1989) ABD'de antidamping uygulamalarının nedenlerini 1982-1987 dönemi için tobit model kullanarak araştırmıştır. Bu çalışmada özellikle ABD'nin antidamping uygulamalarının hedefindeki dört ülke (Japonya, Brezilya, Meksika ve Güney Kore) ele alınmıştır. Reel döviz kurundaki dalgalanmaların Japonya'ya antidamping soruşturması açılması için önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. 1982-1987 döneminde ABD dolarının zayıf bir seyir izlemesi antidamping uygulamalarındaki artışa büyük oranda etki etmiştir. Ayrıca açılan soruşturma sayılarındaki artışın büyümeyi de olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Oysa Feinberg (2004) 1981-1998 dönemi için yine ABD üzerine

yapmış olduğu bir başka çalışmada bu kez negatif binomial regresyon modeli kullanmış ve öncekinden çok daha farklı sonuçlar elde etmiştir.

Negatif binomial regresyon modeli kullanan bir başka çalışmada Knetter ve Prusa (2003) Avustralya, Kanada, Avrupa Birliği ve ABD gibi antidamping uygulamalarının dünya genelindeki en başta gelen dört aktörünü incelemiştir. Çalışmanın bağımlı değişkeni 1980-1998 yılları arasında açılan antidamping soruşturmalarının sayısıdır. Döviz kuru başta olmak üzere makroekonomik faktörlerin antidamping uygulamaları üzerindeki etkilerinin incelendiği bu çalışmada, döviz kurunun soruşturmalar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Knetter ve Prusa (2003)'ya göre antidamping yasası ülkeler arasındaki ticareti adil kılmaktan çok dış ticareten korunmak için kullanılmaktadır. Jallab vd. (2006) Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği ülkeleri üzerine yaptıkları araştırmada Knetter ve Prusa (2003)'nin çalışmasına benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Reel döviz kurundaki değişimin, AD uygulamaları üzerinde büyük etkileri olduğunu belirlemişlerdir.

Hindistan'dan sonra en çok AD uygulamasında bulunan ülke olan ABD'yi inceleyen Hansen ve Prusa (1997), Mah (2000), Lee ve Mah (2003) ve Irwin (2004)'in çalışmaları bulunmaktadır. ABD'nin incelendiği bu çalışmalardan genel olarak AD uygulamaları üzerinde ekonomik etkilerin yanı sıra siyasi etkilerinde belirleyici olduğu sonucuna varılmaktadır.

Antidamping kararları, yerli firmaları yabancı rakiplerinden korumak için bir araç olarak da kullanılmaktadır. Literatürde bu yaklaşımı konu alan Finger (1981), Herander ve Schwartz (1984), Feinberg ve Hirsch (1989), Hansen (1990), Krupp (1994), Leichenberg ve Tan (1994), Sabry (2000), Prusa ve Skeath'ın (2001) çalışmaları endüstriye özel faktörlerin AD kararlarını etkileyici rolüne odaklanmaktadır. Krupp (1994) ABD kimya sanayisi üzerine 1976-1988 dönemi için yapmış olduğu çalışmada AD soruşturmalarının mikroekonomik belirleyicilerini incelemiş ve istihdam büyüklüğü ile ithalat oranını, AD kararlarının belirleyicileri olarak tespit etmiştir.

Aggarwal'ın (2004), 1980-2000 dönemi için panel veri analizi yöntemi ile 99 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin AD uygulamalarının belirleyicilerini incelemiştir. Elde ettiği sonuçlara göre dış ticaret dengesindeki sorunların ve dış ticaretteki misillemelerin AD uygulamaları üzerinde oldukça etkili olduğu görülmüştür. Gelişmiş ülkelerin AD uygulamalarında özellikle ülke içerisindeki ekonomik baskıların belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Birçok ülkede antidamping uygulamalarının adil ticaret sağlayıcı olmaktan çok dış ticareten koruyucu bir önlem olarak kullanıldığı bu çalışmada da ortaya koyulmuştur.

Konu ile ilgili literatürden anlaşıldığı üzere AD soruşturmalarının belirleyicileri, sadece soruşturmayı açan ülkenin şartları değil aynı zamanda soruşturmaya maruz kalan ülkelerin şartları da olabilmektedir. Bu nedenle ilgili çalışmalarda ülkelere dair ekonometrik analizler yapılırken, bağımsız değişken

olarak sadece soruşturmacı ülke ile ilgili makroekonomik göstergeler kullanılmamış aynı zamanda soruşturmaya maruz kalan ülkelere ait makroekonomik göstergeler de kullanılmıştır.

İlgili literatür taramasında Türkiye için AD uygulamalarının belirleyicilerinin incelendiği Türkcan ve Dişbudak'ın (2005) uygulamalı çalışmasının dışında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

III. Ekonometrik Model

A. Hipotezler

Hipotez 1: Türkiye'nin GSYİH büyüme hızı ile açmış olduğu AD soruşturması sayısı arasında ters yönlü bir ilişki vardır.

Hipotez 2: Tarafına AD soruşturması açılan ülkelerin GSYİH büyüme hızı ile Türkiye'nin açmış olduğu AD soruşturması sayısı arasında aynı yönlü bir ilişki vardır.

Hipotez 3: Türkiye'nin ithalat artış hızı ile açmış olduğu AD soruşturması sayısı arasında aynı yönlü bir ilişki vardır.

Hipotez 4: Türkiye'nin reel döviz kuru değeri ile açmış olduğu AD soruşturması sayısı arasında aynı yönlü bir ilişki vardır.

B. Model ve Veri

Bu çalışmada Türkiye'nin AD uygulamalarının makroekonomik ölçütlerle olan ilişkisi 1989-2011 dönemi için Negatif Binomial Regresyon (NBR) Modeli ile incelenmiştir. Değişkenlere ait verilerin sayma yoluyla elde edilmesi durumunda analizde normal dağılış varsayımını sağlamak için kullanılan dönüşümler çoğunlukla yetersiz kalmaktadır. Bu durumda üstel (exponential) dağılımı temel alan poisson ve negatif binomial regresyon analizleri kullanılmaktadır (Frome vd., 1973: 935-940; Dobson, 1990: 174).

Doğrusal regresyon ve varyans analizi modellerinin temel varsayımlarından biri hata terimlerinin normal dağılış göstermesidir. Sürekli değişkenlerin dağılımı çarpık ise söz konusu varsayımı gerçekleştirmek için değişkenlerin dönüşüme tabi tutulması gerekmektedir. Bazı çalışmalarda ise değişkenler kategorik veya kesikli olabilmektedir. Bu durumda doğrusal regresyon analizini kullanmak iki açıdan sorun yaratmaktadır. Birincisi, değerlerin büyük çoğunluğunun sıfır olmasından dolayı dağılışın sağa çarpık olması, ikincisi ise teorik olarak mümkün olmayan negatif katsayı tahmininde bulunulmasıdır (Frome vd., 1973: 935-940; Cox, 1983: 269-274)

Bu çalışmanın bağımlı değişkeni Türkiye'nin bir yıl içerisinde açmış olduğu AD soruşturma sayılarıdır. Bağımlı değişkenimizin sayma yoluyla elde edildiği bu durumda klasik regresyon uygulanması halinde tahmin edilecek katsayılar sapmalı olacaktır. Poisson dağılımını matematiksel olarak, aşağıdaki eşitlikteki gibi ifade etmek mümkündür.

$$Prob(Y = y_{it}) = \frac{(e^{-\lambda_{it}} \lambda_{it}^{y_{it}})}{y_{it}!} \quad y_{it} = 1, 2, 3, \dots, n$$

$$Ln(\lambda_{it}) = \beta' x_{it} \quad \text{ve} \quad E(y_{it}) = Var(y_{it}) = \lambda_{it} = e^{\beta' x_{it}}$$

y_{it} , Türkiye tarafından yıllık açılan AD soruşturma sayısını göstermektedir. i indisi Türkiye'nin AD soruşturması açtığı ülkeleri, t ise zamanı göstermektedir. Olayların zamana bağlı olarak tekrarlanma oranı λ_{it} dir. Şartlı beklenen değer $E(y_{it}) = \lambda_{it}$ iken $Var(y_{it}) = \lambda_{it}$ 'dir. Bağımsız değişkenlere göre λ_{it} tanımlanması durumunda Poisson regresyon modeli elde edilmektedir. λ_{it} yi $\lambda_{it} = e^{\beta' x_{it}}$ şeklinde tanımlamak mümkündür. Burada x_{it} bağımsız değişken vektörünü β ise tahmin edilecek parametre vektörünü göstermekte olup logaritmik fonksiyon ile ilişkilendirilmiştir. β , Maksimum Olabilirlik (ML) yöntemiyle tahmin edilmiştir (Türkcan ve Dişbudak, 2005: 161).

Poisson regresyon uygulamasından elde edilen tahminler herhangi bir olayın belirli bir zaman aralığındaki İnsidans Hızı Oranına (IRR: Insidance Rate Ratio) λ_{it} , çevrilebilir. Poisson dağılımının temel özelliklerinden biri ortalama ile varyansının birbirine eşit olmasıdır. Ancak veri kümelerinin analizinde bu özelliğin sağlanması oldukça güçtür. Bu durumlarda aşırı yayılım (overdispersion) ve nadir de olsa az yayılım (underdispersion) ile karşılaşmaktadır.

Aşırı yayılım, örnek varyansının örnek ortalamasından büyük olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Böyle durumlarda standart Poisson regresyonu uygulanamamaktadır. Bunun yerine varyansın farklı değerler alabilmesini sağlama amacıyla Negatif Binomial Regresyon (NBR) Modeli geliştirilmiştir.

Çalışmada 1989-2011 dönemi için Türkiye'nin antidamping uygulamalarının makroekonomik değişkenlerle olan ilişkisi negatif binomial regresyon modeli yardımıyla araştırılmıştır. Modelde kullanılan değişkenlerin elde edildiği veri tabanları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1: Değişkenlerin Elde Edildiği Veri Tabanları

Değişkenler	Açıklama	Kaynak
AD	Türkiye'nin açtığı Antidamping (AD) soruşturmaları sayısı	Dünya Ticaret Örgütü
GDP_DOM	Türkiye'nin Reel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) büyüme hızı	World Bank
GDP_FOR	Diğer ülkelerin Reel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) büyüme hızı	World Bank
IMPGRWTH	İthalat artış hızı	World Bank
REXCH	Reel döviz kuru	World Bank

Değişkenlerin belirlenmesinde, Knetter ve Prusa (2003), Feinberg (2003) ve Aggarwal'ın (2004) AD uygulamalarının belirleyicilerini araştırdıkları çalışmalarında kullandıkları değişkenlerden yararlanılmıştır. Knetter ve Prusa (2003) ve Feinberg (2003) açıklayıcı değişkenler olarak; reel döviz kurunu, soruşturmacı ülkenin ve diğer ülkenin GSYİH büyüme oranını kullanmıştır. Aggarwal (2004) çalışmasında ise ithalat artış hızı, sanayi üretim hızı, diğer ülkelere uygulanmış bir önceki dönem AD soruşturma sayısı, gümrük tarife oranı, ihracat - ithalat farkının toplam ticaret içerisindeki payı açıklayıcı değişkenler olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada 1989-2011 dönemi için Tablo 1'de yer alan değişkenlerden, reel döviz kuru değişkeninin logaritması ve bağımlı değişken dışındaki tüm değişkenlerin bir gecikmeli değerleri kullanılarak aşağıdaki model oluşturulmuştur.

$$AD_{it} = \beta_0 + \beta_1 GDP_DOM_{i,t-1} + \beta_2 GDP_FOR_{i,t-1} + \beta_3 IMPGRWTH_{i,t-1} + \beta_4 REXCH_{i,t-1} + v_{it}$$

Aggarwal (2004) ve Türkcan ve Dişbudak (2005) çalışmalarında, ülkelerin açmış oldukları soruşturmalarda bir yıl önceki üretim ve fiyatlandırma verilerini kullanmışlardır. Türkcan ve Dişbudak (2005)'in çalışmalarında belirttiği üzere ülkemizde antidamping soruşturmasının süresinin Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanunu'na göre bir yıl olarak belirlenmesinden ötürü bu çalışmada olduğu gibi bağımsız değişkenlerin bir yıl gecikme ile modele dahil edilmesinin daha uygun olacağına karar verilmiştir.

Bağımlı değişkenin değerlerinin sayıma dayalı olarak elde edilmesi durumunda, gözlem değerleri çok fazla sayıda sıfır değeri içermiyorsa poisson regresyon ve negatif binomial regresyon modelleri kullanılabilir. Bağımlı değişkenin veri kümesinde aşırı yayılım (overdispersion) olması halinde poisson regresyon yerine negatif binomial regresyon tercih edilebilir (Lawless, 1987: 209-225). Çalışmamızın bağımlı değişkeni olan açılmış AD soruşturması sayıları veri kümesinde aşırı yayılım gözlenmiştir. Bu nedenle tahmin için negatif binomial regresyon modeli kullanılmıştır.

IV. Uygulama Bulguları

Negatif binomial regresyon kullanılarak tahmin edilen modele ait sonuçlar Tablo 6'da sunulmaktadır. Tablo 7'deki sonuçlar ise negatif binomial regresyon modelinden elde edilen İnsidans Hızı Oranlarını (IRR: incidence rate ratio) göstermektedir. IRR değerinin 1'den büyük olması pozitif, küçük olması ise negatif bir etki olarak yorumlanmaktadır.

Modelde yer alan değişkenlerden reel döviz kuru dışındaki tüm değişkenler istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. İlk olarak ithalat artış hızına bakıldığında, bu değişkenin 3 numaralı hipotezle tutarlı bir şekilde açılan AD soruşturmalarına pozitif ve %5 önem seviyesinde istatistiki olarak anlamlı bir etki yaptığı görülmektedir. IMPGRWTH değişkeninde meydana gelen % 10'luk bir artış Türkiye'nin açmış olduğu AD soruşturmalarında % 0,1'lik artışa yol açmaktadır. Elde edilen bu sonuç yaptıkları çalışmalarda ithalat artış hızını bağımsız değişken olarak kullanan Aggarwal (2004) ve Türkcan ve Dişbudak (2005)'in sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Bir başka makroekonomik değişken olan Türkiye'nin GSYİH büyüme hızının, açılan AD soruşturmalarını negatif yönde etkilediği bilinmektedir. Bu durumda 1 numaralı hipotezin geçerli olduğu söylenebilir. Model tahmin sonucunda yerel GSYİH değişkeninin işareti negatif bulunmuştur. Açılan soruşturma sayıları üzerinde daha fazla etkili olması beklenen Türkiye'nin GSYİH büyüme hızı değişkeni, açılan soruşturma sayısında ancak % 3'lük bir artışa neden olmuştur. Knetter ve Prusa (2003), Türkcan ve Dişbudak (2005) ve Feinberg (2003) çalışmalarında GDP_DOM değişkeninin açılan AD soruşturmaları üzerinde daha büyük etkiler doğurduğunu tespit etmişlerdir.

Son olarak, Türkiye'nin AD soruşturmalarına en fazla maruz kalan 10 ülkeye ait GSYİH büyüme hızının açılan soruşturma sayıları üzerinde pozitif ve %1 önem seviyesinde istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla 2 numaralı hipotez de geçerlidir. Soruşturmaya maruz kalan ülkelerin GSYİH büyüme hızlarındaki % 10'luk bir artış açılan soruşturma sayısını % 0,3 arttırmıştır. Daha önce yapılmış çalışmaların aksine GDP_FOR değişkeni anlamlı bulunmuştur. Bu durum Türkiye'nin az da olsa AD soruşturması açtığı ülkelerin gelirinde meydana gelen değişimi de önemsedini ortaya koymaktadır.

V. Sonuç

Türkiye'de ilk olarak 1989-1999 dönemini kapsayan İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında 3577 Sayılı Kanun ile uygulanmaya başlanan antidamping önlemleri, 1999 ve sonrasında 3577 Sayılı Kanun'da Değişiklik (4412 Sayılı Kanun ile) ile gerek Dünya Ticaret Örgütü Antidamping Anlaşmasına gerekse Avrupa Birliği mevzuatına uyumu sağlanarak devam etmiştir. Türkiye bugüne kadar neredeyse 40 ülkeye yaklaşık 1000 ürün için antidamping soruşturması açmış ve bu soruşturmalardan büyük bir oranda

koruyucu önlem kararı çıkmıştır. Dünyada ise son yıllarda hızla artan bir şekilde AD uygulamaları kullanılmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada, 1989-2011 dönemi için Türkiye'nin AD uygulamalarında makroekonomik değişkenlerin etkileri incelenmiştir. Analiz sonucunda Türkiye'nin AD uygulamalarında, ithalat artış hızı, yerel GSYİH ve diğer ülkelerin GSYİH büyüme hızı değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı bir etki oluştururken, reel döviz kuru değişkeninin anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir. Bu çalışmada Türkcan ve Dişbudak (2005)'in Türkiye üzerine yaptıkları çalışmanın aksine diğer ülkelerin GSYİH büyüme hızının, AD uygulamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Reel döviz kuru değişkeni ise istatistiksel olarak anlamlı çıkmasa da işaretinin beklenen yönde (+) olduğu görülmektedir.

Elde edilen sonuçlar ülkemizde de AD soruşturmalarının makroekonomik değişkenlerden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle konu ile ilgili yapılmış diğer çalışmalara paralel olarak, Türkiye'nin AD uygulamalarında en büyük paya sahip değişkenin yerel GSYİH büyüme hızı olduğu görülmüştür. Türkiye üzerine 1989-2011 yılları için yapılan bu çalışmanın sonuçlarından görüleceği üzere ülkeler, adil ticaretin yapılabilmesi için bir araç olarak kullanıldığı düşünülen AD uygulamalarını, daha çok dış ticaretten korunmak için kendi makroekonomik şartlarına göre şekillendirmektedirler.

Kaynaklar

- Aggarwal, A. (2004). "Patterns and Determinants of Anti-Dumping: A Worldwide Perspective", *World Development*. 32(6), 1043-1057.
- Avsar V. (2013), "Antidumping, Retaliation threats and Export Prices", *World Bank Economic Review*, 27(1), 133-148.
- Avsar V. (2013), "Trade effects of Turkey's Antidumping Duties", *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 32(1), 1-10.
- Avsar V. (2014), "Türkiye'nin Antidumping Soruşturmalarını Etkileyen Faktörler: Sanayi Verileri ile Ekonometrik Bir Analiz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 9(1), 41-54.
- Cox, R. (1983). "Some Remarks on Overdispersion", *Biometrika*.70, 269-274.
- Dobson, J.A., (1990). "An Introduction to Generalized Linear Models", Chapman and Hall, New York.
- Feinberg R. (1989). "Exchange Rate and Unfair Trade. The Review of Economics and Statistics", 71(4), 704-707.
- Feinberg, R. M. ve Barry, T. H. (1989). "Industry Rent Seeking and the Filing of 'Unfair Trade' Complaints", *International Journal of Industrial Organisation*. 7, 325-40.
- Feinberg, R. M. (2004). "U.S. Antidumping Enforcement and Macroeconomic Indicators: What do Petitioners Expect, and Are They Correct?."

- Department of Economics American University”, Washington DC: Working Paper.
- Finger, J.M. (1981), “The Industry-Country Incidence of ‘Less than Fair Value’ Cases In US Import Trade”, *Quarterly Review of Economics and Business*. 21, 260-79.
- Finger, J. M., Hall, H. K. ve Nelson, D. R. (1982).” The Political Economy of Administered Protection”, *American Economic Review*. vol. 72(3), 452-66.
- Frome, E. D., Kutner, M. H. ve Beauchamp, J.J. (1973). “Regression Analysis of Poisson- Distributed Data”, *Journal of American Statistical Association*. 68(344), 935-940.
- Hansen, W. L. (1990). “International Trade Commission and the Policies of Protectionism”, *American Political Science Review*. 84, 21-46.
- Hansen, W. L. ve Prusa, T. J. (1997), “The Economics and Politics of Trade Policy: An Empirical Analysis of ITC Decision Making”, *Review of International Economics*. 5(2), 230-245.
- Herander, M. G. ve Schwartz J. B. (1984). “The Impact of the Threat of U.S. Trade Policy: The Case of Antidumping Duties”, *Southern Economic Journal*. 51(1), 59-79
- Irwin, D. (2004). “The Rise of U. S. Antidumping Actions in Historical Perspective”, *National Bureau of Economic Research (NBER) Working Paper*. No.10582, June
- Jallab, M. S., Sandretto, R. ve Gbakou M. B. P. (2006). “Antidumping Procedures and Macroeconomic Factors: A Comparison between the United States and the European Union”, *Global Economy Journal*. 6(3), 1-20.
- Knetter, M. M. Ve Prusa T. J. (2003). “Macroeconomic Factors and Antidumping Filings: Evidence from Four Countries”, *Journal of International Economics*. 61(1), 1-17.
- Krupp, C. (1994). “Antidumping Cases in the US Chemical Industry: A Panel Data Approach”, *The Journal of Industrial Economics*. XLII, 299-311.
- Lawless, J.F. (1987). “Negative Binomial and Mixed Poisson Regression”, *The Canadian Journal of Statistics*, 15(3), 209-225.
- Lee, K. ve Mah, J. S. (2003). “Institutional Changes and Antidumping Decisions in the United States”, *Journal of Policy Modeling*. 25, 555-565.
- Lichtenberg, F. ve Tan, H. (1994). “An Industry-Level Analysis of Import Relief Petitions”, Filed by US Manufacturers, 1958-1985, in Hong Tan and Haruo Shimada (eds.), *Troubled Industries in the United States and Japan*. New York: St. Martin's Press. 161-88.
- Mah, J. S. (2000).” Antidumping Decisions and Macroeconomic Variables in the USA”, *Applied Economics*. 32, 1701-1709.

- Moore, M. O. (2006). "An Econometric Analysis of U.S. Antidumping Sunset Review Decisions", *Weltwirtschaftliches Archiv*. 142(1), 122-150.
- Nelson, D. R. (2006). "The Political Economy of Anti-Dumping: A Survey", *European Journal of Political Economy*. 22(3), 554-590.
- Prusa, T. J. ve Skeath, S. (2001). "The Economic and Strategic Motives for Antidumping Filings", National Bureau of Economic Research (NBER) Working Paper. No 8424. May
- Prusa, T. J. (2005). "Anti-dumping: A Growing Problem in International Trade", *The World Economy*, 28(5), 683-700.
- Prusa, T. J. (2001). "On the Spread and Impact of Antidumping", *Canadian Journal of Economics*. 34(3), 591-611.
- Sabry, F. (2000). "An Analysis of the Decision to File, the Dumping Estimates, and the Outcome of Antidumping Petitions", *The International Trade Journal*. VIX (2), 109-145.
- Türkcan, K. ve Dişbudak, C. (2005). "Antidamping Uygulamalarının Ekonometrik Analizi: Türkiye Örneği (1995-2002)", *İktisat İşletme ve Finans*. 20(233), 149-164.

Ekler

Tablo 2: *En Fazla AD Uygulayan Ülkeler (01/01/1995 – 30/06/2013)**

Ülkeler	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	30.06.13	Toplam
Hindistan	6	21	13	28	64	41	79	81	46	21	28	31	47	55	31	41	19	21	17	690
ABD	14	22	15	36	47	47	77	35	37	26	12	8	28	16	20	3	15	11	7	476
Avrupa Birliği	33	25	41	22	65	32	28	20	7	30	24	35	9	19	15	15	17	13	3	453
Arjantin	27	22	14	6	24	41	28	10	1	12	9	10	8	19	28	14	7	13	12	305
Brezilya	5	18	11	18	16	11	17	8	4	8	6	12	13	24	9	37	16	47	17	297
Avustralya	5	17	44	13	24	15	24	16	8	9	7	11	2	6	9	7	18	12	5	252
Güney Afrika	16	34	23	41	16	21	6	4	8	6	23	3	5	3	3		4	1	5	222
Çin				3	2	11	14	30	22	27	24	10	4	14	17	8	5	9	8	208
Kanada	11	5	14	8	18	21	25	5	15	11	1	7	1	3	6	2	2	11	10	176
Türkiye			4	1	8	7	15	18	11	25	12	8	6	23	6	2	2	14	4	166
Toplam	117	164	179	176	284	247	313	227	159	175	146	135	123	182	144	129	105	152	88	3245

*Kaynak: (Dünya Ticaret Örgütü, http://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_e.htm)

Tablo 3: En Fazla AD Uygulamasına Maruz Kalan Ülkeler (01/01/1995 – 30/06/2013)*

Ülkeler	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	30.06.13	Toplam
Çin	20	43	33	27	43	43	55	50	53	49	53	73	62	78	78	44	51	60	35	950
Kore	14	11	15	27	35	23	23	23	17	24	12	10	13	9	8	9	11	22	14	320
ABD	12	21	15	16	14	13	15	11	21	14	12	11	7	8	14	19	10	9	7	249
Taipei	4	9	16	10	22	14	19	16	13	21	13	13	6	11	12	5	9	22	5	240
Tayland	8	9	5	2	19	12	17	12	7	9	13	8	9	13	8	5	8	10	4	178
Endonezya	7	7	9	5	20	13	18	12	8	8	14	9	5	11	10	4	5	6	2	173
Japonya	5	6	14	14	22	12	14	13	16	9	7	9	4	3	5	5	5	6	4	173
Hindistan	3	11	8	13	13	10	12	16	14	8	14	6	4	6	7	4	7	10	3	169
Rusya	2	7	7	13	18	12	9	20	2	8	4	5	6	2	4	2	3	3	2	129
Brezilya	8	10	5	6	13	9	13	3	3	10	4	7	2	3	12	3	3	3	4	121
Toplam	83	134	127	133	219	161	195	176	154	160	146	151	118	144	158	100	112	151	80	2702

*Kaynak: (Dünya Ticaret Örgütü, http://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_e.htm)

Tablo 4: Türkiye'nin AD Uygulamaları (1989 – 2011)

Yıllar	AD Uygulaması
1989	8
1990	17
1991	13
1992	4
1993	7
1994	21
1995	-
1996	-
1997	5
1998	1
1999	8
2000	7
2001	15
2002	17
2003	17
2004	32
2005	12
2006	8
2007	6
2008	23
2009	6
2010	2
2011	2

Tablo 5: Türkiye'nin AD Uygulamasına Maruz Kalan Ülkeler (01/01/1995 -30/06/2013)

Sıra	Ülkeler	Uygulama Sayısı	Sıra	Ülkeler	Uygulama Sayısı
1	Çin	63	18	ABD	2
2	Hindistan	12	19	Belçika	1
3	Tayland	12	20	Brezilya	1
4	Taipei	10	21	Kanada	1
5	Endonezya	9	22	Mısır	1
6	Malezya	8	23	Avrupa Birliği	1
7	Kore	7	24	Finlandiya	1
8	Vietnam	5	25	Almanya	1
9	İtalya	3	26	Yunanistan	1
10	Romanya	3	27	Macaristan	1
11	Rusya	3	28	İran	1
12	Sudi Arabistan	3	29	Kuveyt	1
13	Bulgaristan	2	30	Hollanda	1
14	Hong Kong, Çin	2	31	Pakistan	1
15	İsrail	2	32	Sırbistan	1
16	Japonya	2	33	Sırbistan Karadağ	1
17	Ukrayna	2	34	Sri Lanka	1

Tablo 6: NBR Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı
LOG(REXCH(-1))	0.010 (0.53)
IMPGRWTH(-1)	0.003** (2.27)
GDP_DOM(-1)	-0.033* (-2.71)
GDP_FOR(-1)	0.028* (2.42)
Gözlem sayısı	195

* / ** sırasıyla %1 ve %5 anlamlılık seviyelerini göstermektedir. Parantez içerisindeki değerler ilgili parametreye ait z-istatistikleridir.

Tablo 7: NBR IRR değerleri

Değişken	IRR
LOG(REXCH(-1))	1.01 (0.53)
IMPGRWTH(-1)	1.01** (2.27)
GDP_DOM(-1)	0.97* (-2.71)
GDP_FOR(-1)	1.03* (2.42)
Gözlem sayısı	195

* / ** sırasıyla %1 ve %5 anlamlılık seviyelerini göstermektedir. Parantez içerisindeki değerler ilgili parametreye ait z-istatistikleridir.